

ZAMONAVIY RAQAMLI IQTISODIYOTDAGI MUAMMOLAR VA CHORA-TADBIRLAR

Bahronov Shaxriyor Shukrulloevich

Buxoro davlat universiteti magistranti,

Shuxratova Maxbuba Jamshid qizi

Buxoro davlat universiteti magistranti,

E-mail: shakhriyorbakhranov@gmail.com

E-mail: makhtubashukhratova@gmail.com

Annotatsiya: Raqamli iqtisodiyot misli ko'rilmagan imkoniyatlar va muammolarni taqdim etib, global iqtisodiy manzarani inqilob qildi. Ushbu maqola raqamli iqtisodiyotning hozirgi holatini o'rganadi, u duch keladigan asosiy muammolarni aniqlaydi va hayotiy echimlarni taklif qiladi. Ilmiy tadqiqotlar va sanoat tushunchalaridan kelib chiqqan holda, tahlil kiberxavfsizlik tahdidlari, raqamli tafovut, ma'lumotlar maxfiyligi bilan bog'liq muammolar va tartibga soluvchi noaniqliklar kabi muammolarni hal qilishning dolzarbligini ta'kidlaydi. Amalga oshirish mumkin bo'lgan tavsiyalarni taqdim etish orqali ushbu tadqiqot barcha manfaatdor tomonlarga foyda keltiradigan yanada mustahkam va inklyuziv raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishga qaratilgan.

Kalit so'zlar: Global Internet Protokol (IP) trafigi, raqamli iqtisodiyot, innovatsion platformalar, onlayn platformalar, raqamli iqtisodiyot, raqamli platformalar, raqamli transformatsiya, "Raqamli O'zbekiston – 2030", robototexnika, sun'iy ong, "super platforma"lar, tarmoq effekti, tranzaksion platformalar. muammolar, yechimlar, kiberxavfsizlik, ma'lumotlar maxfiyligi, me'yoriy asos.

Abstract: The digital economy has revolutionized the global economic landscape, presenting unprecedented opportunities and challenges. This article examines the current state of the digital economy, identifies key challenges it faces, and suggests viable solutions. Drawing on academic research and industry insights, the analysis highlights the urgency of addressing issues such as cyber security threats, the digital divide, data privacy issues and regulatory uncertainties. By providing actionable recommendations, this study aims to foster a more robust and inclusive digital economy that benefits all stakeholders.

Keywords: Global Internet Protocol (IP) traffic, digital economy, innovative platforms, online platforms, digital economy, digital platforms, digital transformation, "Digital Uzbekistan - 2030", robotics, artificial intelligence, "super platform"s, network effect, transaction platforms. issues, solutions, cyber security, data privacy, regulatory framework.

Kirish

Raqamli iqtisodiyot XXI asrda iqtisodiy o'sish, innovatsiyalar va ijtimoiy o'zgarishlarning harakatlantiruvchi kuchi sifatida paydo bo'ldi. Biroq, uning tez kengayishi ko'plab

muammolarni keltirib chiqardi, ularni to'liq potentsialdan foydalanish uchun samarali boshqarish kerak. Ushbu maqola raqamli iqtisodiyotning hozirgi manzarasini o'rganib chiqadi, muhim muammolarni ta'kidlaydi va ularni hal qilish bo'yicha strategiyalarni taklif qiladi.

So'nggi yillarda biznes va ijtimoiy soha faoliyatida rivojlanishning yangi to'liqini raqamli texnologiyalarning yangi avlodi, ya'ni sun'iy ong, robototexnika, simsiz aloqa texnologiyalari yordamida ro'y bermoqda. Yangi texnologiyalar Barqaror rivojlanish maqsadlarini amalga oshirishga katta hissa qo'shishi mumkin, ammo biz kutilgan ijobiy natijalarni ololmasligimiz mumkin. Agar biz raqamli texnologiyalarning to'liq ijtimoiy va iqtisodiy potentsialiga erishmoqchi bo'lsak, kutilmagan oqibatlarga yo'l qo'ymagan holda davlatlar o'rtasidagi hamkorlikni zudlik bilan rivojlantirish zarur. Mamlakatimizda ham ushbu sohani rivojlantirishga alohida e'tibor qaratila boshlandi. Davlatimiz rahbari Sh.Mirziyoev 2018-yil 28-dekabrda Oliy Majlisga Murojaatnomasida 2030-yilgacha "Raqamli O'zbekiston – 2030" dasturini amalga oshirishni taklif etdi [2].

Mavzuga oid adabiyotlarning tahlili

Raqamli iqtisodiyot kontseptsiyasi turli iqtisodiy inqirozlar va raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishiga javoban paydo bo'ldi. U 1990-yillarda, xususan, Yaponiya inqirozi davridagi yapon professori va mos ravishda Yevropa va Qo'shma Shtatlardagi Don Tapskott va Nikolas Negroponte kabi olimlarning asarlari orqali katta e'tibor qozondi. Raqamli iqtisodiyot o'zaro bog'langan ishlab chiqarish va boshqaruv jarayonlari spektrini o'z ichiga oladi, bunda aloqa asosan odamlar, mashinalararo, bulutga asoslangan va ma'lumotlar markazlari o'rtasidagi almashinuv kabi raqamli vositalar orqali amalga oshiriladi. Raqamli iqtisodiyotning markazida katta hajmdagi raqamli ma'lumotlarni qayta ishlash va tahlil qilish orqali ishlab chiqarish, xizmatlar ko'rsatish, texnologiyalardan foydalanish va mahsulotlarni taqsimlashda samaradorlik va samaradorlikni oshirish maqsadlari mavjud. Ushbu transformatsiya turli sohalarda, jumladan, onlayn xizmatlar, elektron to'lovlar, elektron tijorat, kraudfanding va boshqa rivojlanayotgan sohalarda raqamli kompyuter texnologiyalaridan foydalanishni o'z ichiga oladi.

Bizning nuqtai nazarimizdan, raqamli iqtisodiyot resurslar tanqisligini hal qilish uchun raqamli texnologiyalardan foydalanish bilan tavsiflangan iqtisodiy paradigmani ifodalaydi. Har qanday iqtisodiy tizimda resurs tanqisligi jiddiy muammo tug'diradi va raqamli iqtisodiyot resurslarni taqsimlash va ulardan foydalanishni optimallashtirish uchun raqamli vositalardan foydalanish orqali buni hal qilishga intiladi.

Aslini olganda, raqamli iqtisodiyot raqamli texnologiyalar yordamida resurslarni tejaydigan iqtisodiy faoliyatga o'tishni ifodalaydi. Raqamli vositalarning kuchidan foydalangan holda, korxonalar va hukumatlar an'anaviy cheklolarni engib o'tishlari va o'sish va innovatsiyalar uchun yangi imkoniyatlarni ochishlari mumkin.

Tadqiqot metodologiyasi

Raqamli platformalarning global iqtisodiyotdagi ahamiyati bo'yicha tadqiqotlar olib borishda har tomonlama tahlil qilish uchun turli xil metodologiyalar qo'llanildi. Jumladan, Sifatli qiyosiy tahlil, Moliyaviy samaradorlikni baholash, Statistik-matematik tendentsiya tahlili, Internet qamrovini qiyosiy o'rganish, Internet-trafikning dinamik tahlili. Ushbu metodologik yondashuvlarni birlashtirish orqali tadqiqot zamonaviy global iqtisodiyotni shakllantirishda raqamli platformalar o'ynagan transformativ rolni har tomonlama tushunishga qaratilgan. Turli nuqtai nazarlar va empirik ma'lumotlarni sintez qilish orqali

tadqiqot raqamli iqtisodiyot sohasidagi bilimlarni rivojlantirishga va tobora raqamlashtirilgan dunyoda strategik qarorlar qabul qilish haqida ma'lumot berishga hissa qo'shdi.

Tahlil va natijalar

- Prognozlariga ko'ra, raqamli innovatsiyalar hisobiga mehnat unumdorligi sezilarli darajada 40 foizga oshadi.
- Raqamli iqtisodiyot o'zining yuqori darajadagi mashina o'qish qobiliyati bilan ajralib turadi, bu raqamli ma'lumotlar deb nomlanuvchi keng ma'lumotlar to'plamini samarali to'plash, ishlatish va tahlil qilish imkonini beradi.
- Onlayn platformalar tomonidan yaratilgan yangi ish imkoniyatlarining paydo bo'lishi an'anaviy ish modellarining o'zgarishini anglatadi.
- Savdo infratuzilmasi jarayonlarni soddalashtiradigan va samaradorlikni oshiradigan ixtisoslashtirilgan xizmatlarni taklif qiluvchi raqamli transformatsiyadan o'tadi.
- Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) mahsulotlari va xizmatlariga qaramlik sanoat tovarlarini eksport qilishda hal qiluvchi ahamiyatga ega.
- Raqamli iqtisodiyot qisqa vaqt ichida katta bo'ylik yaratsa-da, ayrim shaxslar, kompaniyalar va davlatlar o'rtasida bo'ylik konsentratsiyasi haqida xavotir bor. Amaldagi siyosat va qoidalar bu tendentsiyani davom ettirishi mumkin, bu esa tengsizlikning kuchayishiga olib keladi.

Biroq, raqamli iqtisodiyot qarama-qarshi tomonlarni ham keltirib chiqaradi :

- Yangi texnologiyalarning, xususan, sun'iy intellektning paydo bo'lishi mehnat bozorini qayta shakllantirishga tayyor bo'lib, potentsial ravishda ma'lum sektorlarda ish o'rinlarining ko'chirilishiga olib keladi, boshqalarida esa imkoniyatlar yaratadi.
- Raqamli iqtisodiyotga moslashish yangi ko'nikmalarni egallashni, innovatsion ijtimoiy himoya siyosatiga ehtiyojni keltirib chiqaradi, ish va dam olish o'rtasidagi muvozanatni qayta belgilab beradi.
- Raqamli iqtisodiyotning keng tarqalishi kiberxavfsizlikning zaifliklaridan tortib, noqonuniy iqtisodiy faoliyatga ko'maklashish va shaxsiy daxlsizlik bilan bog'liq muammolarni ko'tarishgacha bo'lgan yangi xavflarni keltirib chiqaradi.

Bundan tashqari, raqamli iqtisodiyotning o'sishi uning katta hajmdagi mashinada o'qiladigan ma'lumotlardan foydalanish qobiliyatiga bog'liq . Misol uchun, ma'lumotlar oqimini ko'rsatuvchi Global Internet Protocol (IP) trafiki 1992 yilda kuniga 100 gigabaytdan (GB) 2022 yilda sekundiga 150 700 Gb dan oshdi. Ushbu traektoriya ma'lumotlarga asoslangan iqtisodiyotning yangi bosqichini ta'kidlaydi. Prognozlariga ko'ra, global IP-trafik 2026 yilga kelib sekundiga 210 100 GB ga yetishi kutilmoqda.

Aslini olganda, raqamli iqtisodiyotning traektoriyasi uning transformatsion salohiyati va u taqdim etayotgan muammolar o'rtasidagi nozik muvozanat bilan ajralib turadi, bu esa strategik siyosatni ishlab chiqish va xavflarni yumshatish bilan birga uning foydasini maksimal darajada oshirish uchun faol choralar ko'rish zarurligini ta'kidlaydi. (1-rasm).

2002
100 GB
per second

2007
2 000 GB
per second

2017
46 000 GB
per second

2022
150 700 GB
per second

1- rasm. Ayrim yillarda global internet-trafik evolyutsiyasi¹.

Ma'lumotlarni to'plash va ulardan foydalanish evolyutsiyasi turli xil ma'lumotlar turlariga bog'liq holda ishlab chiqish va siyosatni ishlab chiqish uchun chuqur ta'sir ko'rsatadi:

1. Shaxsiy va shaxsiy bo'lmagan ma'lumotlar: Shaxsiy va shaxsiy bo'lmagan ma'lumotlar o'rtasidagi farq maxfiylik kafolatlari va me'yoriy-huquqiy bazalarni aniqlashda muhim ahamiyatga ega. To'g'ridan-to'g'ri yoki bilvosita shaxslarni identifikatsiya qiluvchi ma'lumotlarni o'z ichiga olgan shaxsiy ma'lumotlar shaxsiy huquqlarini himoya qilish va noto'g'ri foydalanish xavfini kamaytirish uchun maxfiylikni himoya qilishning qat'iy choralari talab qiladi. Aksincha, anonim yoki jamlangan ma'lumotlarni o'z ichiga olgan shaxsiy bo'lmagan ma'lumotlar innovatsiyalar va iqtisodiy o'sish uchun muhim potentsialga ega bo'lib, shaxsiy hayotga ziyon etkazmasdan tushunchalarni boshqaradi.

2. Xususiy va jamoaviy ma'lumotlar: Ma'lumotlarni to'plash xususiy shaxslarga tegishli bo'lishi yoki turli manbalardan birgalikda to'planishi mumkin. Alohida tashkilotlar tomonidan mulkiy maqsadlarda to'plangan shaxsiy ma'lumotlar mas'uliyatli boshqaruvni ta'minlash uchun maxfiylik qoidalari va ma'lumotlarni himoya qilish choralari rioya qilishni talab qiladi. Aksincha, birgalikdagi sa'y-harakatlardan yoki umumiy ma'lumotlar bazalaridan olingan jamoaviy ma'lumotlar hamkorlikdagi innovatsiyalar uchun imkoniyatlarni taklif qiladi, tarmoqlararo tushunchalarni beradi va jamoaviy razvedka orqali ijtimoiy muammolarni hal qiladi.

3. Tijorat va davlat ma'lumotlaridan foydalanish: Ma'lumotlarni to'plashdan maqsad tijorat va davlat tashkilotlarida farq qilishi mumkin, bu tartibga solish yondashuvlari va siyosat asoslariga ta'sir qiladi. Tijoriy ma'lumotlardan foydalanish, birinchi navbatda, foyda maqsadlarida, monopolistik amaliyotlarning oldini olish va adolatli bozor raqobatini ta'minlash uchun shaffoflik, iste'molchilar roziligi va raqobat kafolatlarini talab qiladi. Bundan farqli o'laroq, hukumat ma'lumotlaridan foydalanish jamiyat manfaatlari, hisobdorlik va axloqiy boshqaruvni hisobga olishni o'z ichiga oladi, bu esa qat'iy nazorat mexanizmlarini va ma'lumotlar suvereniteti va fuqarolar huquqlari tamoyillariga rioya qilishni talab qiladi.

4. Ixtiyoriy, kuzatilgan yoki nazarda tutilgan ma'lumotlar: Ma'lumotlarni yig'ish usullari ixtiyoriy ravishda oshkor qilishdan kuzatilgan xatti-harakatlar yoki taxmin qilingan

¹ Digital 2019: global digital overview. Value creation and capture: implications for developing countries. UNCTAD, 2020. p 11.

afzalliklargacha bo'lishi mumkin. Jismoniy shaxslar tomonidan aniq rozilik orqali taqdim etilgan ixtiyoriy ma'lumotlar maxfiylik huquqlarini himoya qilish va ishonchni saqlash uchun shaffoflik va xabardor qilingan rozilik mexanizmlarini talab qiladi. Passiv monitoring yoki kuzatuv natijasida olingan kuzatilgan ma'lumotlar shaxsiy daxlsizlikka tajovuz qilish bilan bog'liq xavotirlarni keltirib chiqaradi va axloqiy mulohazalar va huquqiy kafolatlarni talab qiladi. Foydalanuvchilarning o'zaro ta'siri yoki kontekstli ko'rsatmalardan olingan ma'lumotlar yashirin afzalliklar va xatti-harakatlar modellari haqida tushuncha beradi, bu esa noto'g'ri fikrlarni yumshatish va adolatni ta'minlash uchun ma'lumotlarni mas'uliyatli talqin qilish va algoritmik shaffoflikni talab qiladi.

5. Samarali va samarasiz ma'lumotlardan foydalanish: Ma'lumotlardan olingan qiymat ma'lumotlar qiymat zanjiri bo'ylab ma'lumotlarni yig'ish, tahlil qilish va ulardan foydalanish samaradorligiga bog'liq. Ma'lumotlardan samarali foydalanish ishonchli ma'lumotlarni boshqarishni, sifatni ta'minlashni va ta'sirchan tushunchalarni olish va ongli qarorlar qabul qilish uchun ilg'or tahlil imkoniyatlarini o'z ichiga oladi. Aksincha, ma'lumotlardan samarasiz foydalanish ma'lumotlar siloslari, sifatsiz ma'lumotlar yoki etarli darajada tahliliy qobiliyatlar tufayli qiymat yaratishga to'sqinlik qilishi va innovatsiyalarga to'sqinlik qilishi mumkin.

Raqamli platformalarning paydo bo'lishi ma'lumotlar iqtisodida inqilob qildi, global miqyosda ma'lumotlar aktivlarini yig'ish, almashish va monetizatsiya qilishni osonlashtirdi. Ushbu platformalar raqamli ekotizimlarni qo'llab-quvvatlaydi, bir nechta manfaatdor tomonlarni bog'laydi va hamkorlikdagi innovatsiyalarni katalizlaydi. Amazon, Alibaba va eBay kabi tranzaksiya platformalari xaridorlar va sotuvchilar o'rtasida ikki tomonlama yoki ko'p tomonlama almashinuvni osonlashtiradi, elektron tijoratning o'sishini rag'batlantiradi va uzluksiz tranzaksiyalarni amalga oshirish imkonini beradi. Shu bilan birga, Android kabi operatsion tizimlar va MPEG video kabi texnologiya standartlari misolida keltirilgan innovatsion platformalar zamonaviy jamiyatlarning raqamli infratuzilmasini qo'llab-quvvatlab, o'zaro hamkorlikni qo'llab-quvvatlaydi va texnologik taraqqiyotni rag'batlantiradi.

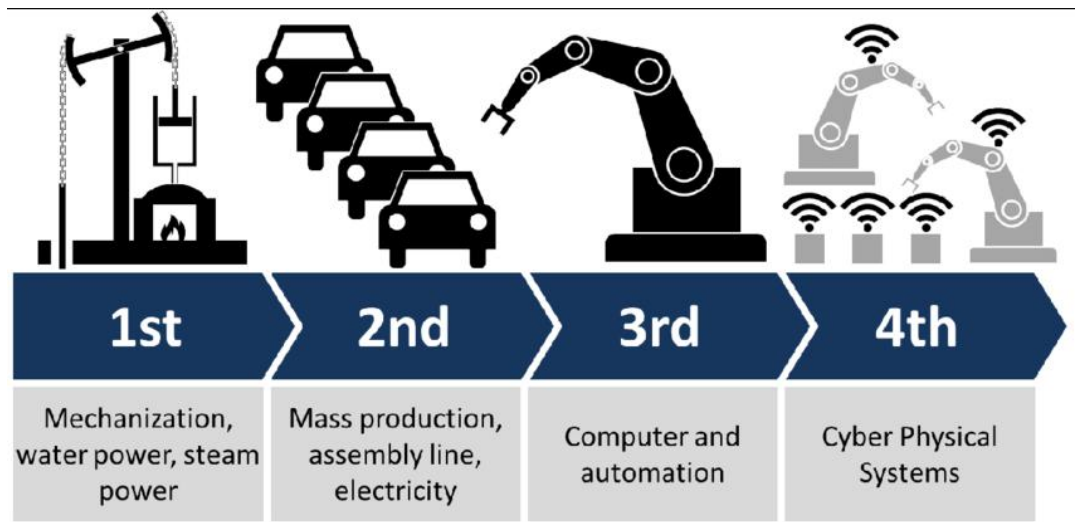
Xulosa qilib aytganda, ma'lumotlarni to'plash va ulardan foydalanishning dinamik evolyutsiyasi innovatsiyalarni maxfiylikni himoya qilish bilan muvozanatlash, ma'lumotlarni mas'uliyatli boshqarishni rivojlantirish va raqamli iqtisodiyotning inklyuziv va barqaror rivojlanish uchun transformatsion salohiyatidan foydalanish uchun moslashuvchan siyosat va me'yoriy-huquqiy bazalarni talab qiladi.

So'nggi o'n yil ichida butun dunyo bo'ylab raqamli inqilob tarqalib, an'anaviy sanoatni tubdan o'zgartirgan ko'plab raqamli platformalarni keltirib chiqardi. Ushbu platformalar raqamli ma'lumotlarni yig'ish, tahlil qilish va monetizatsiya qilish, o'rnatilgan paradigmalarni buzish va iqtisodiy landshaftni qayta shakllantirishga qaratilgan innovatsion biznes modellaridan foydalanadi. Ushbu platformalarni ajratib turadigan narsa ularning misli ko'rilmagan darajadagi samaradorlik, ulanish va qiymat yaratish uchun ma'lumotlar kuchidan foydalanish qobiliyatidir. Ushbu raqamli platformalarning eng hayratlanarli afzalliklaridan biri ularning global bozorda hukmronlik qilish uchun meteorik ko'tarilishidir. Bozor kapitallashuvi bo'yicha o'lgan dunyoning sakkiz yetakchi kompaniyasidan yettitasi platformaga asoslangan biznes modellari asosida qurilganini ta'kidlash hayratlanarli. Ushbu statistik ma'lumotlar raqamli platformalar global iqtisodiyotga chuqur ta'sir ko'rsatib, ularni texnologik innovatsiyalar va iqtisodiy farovonlikning birinchi qatoriga olib chiqqanini ta'kidlaydi. Ushbu platformalar innovatsiyalar uchun katalizator sifatida paydo bo'lib, tovarlar, xizmatlar va ma'lumotlarning uzluksiz almashinuvini ilgari hech qachon tasavvur qilmagan usullar

bilan osonlashtiradi. Amazon va Alibaba kabi elektron tijorat gigantlaridan tortib, Facebook kabi ijtimoiy media begemotlarigacha bu platformalar kundalik hayotning ajralmas qismiga aylanib, butun dunyo bo‘ylab milliardlab foydalanuvchilarni bog‘lab, misli ko‘rilmagan iqtisodiy faollikni oshirdi. Bundan tashqari, ushbu platformalarning muvaffaqiyati ma'lumotlarga asoslangan biznes modellarining o'zgaruvchan kuchini ta'kidlaydi. Foydalanuvchilar tomonidan yaratilgan katta hajmdagi ma'lumotlardan foydalangan holda, ushbu platformalar shaxsiylashtirilgan tajribalar, maqsadli reklama va foydalanuvchilarning faolligi va sodiqligini rag'batlantiradigan amaliy tushunchalarni taqdim eta oladi. Ma'lumotlarga asoslangan ushbu yondashuv nafaqat foydalanuvchi tajribasini yaxshilaydi, balki korxonalariga o'z faoliyatini optimallashtirish, qaror qabul qilishni yaxshilash va yangi daromad oqimlarini ochish imkonini beradi.

Tijoriy muvaffaqiyatlaridan tashqari, raqamli platformalar ham chuqur ijtimoiy va madaniy siljishlarni keltirib chiqarmoqda, axborotga kirishni demokratlashtirmoqda, shaxslar va jamoalarning imkoniyatlarini kengaytirmoqda va global miqyosda hamkorlik va innovatsiyalarni rag'batlantirmoqda. Uber kabi sayohat xizmatlaridan tortib, Airbnb kabi turar joy almashish platformalariga qadar, bu platformalar bizning yashash, ishlash va bir-birimiz bilan o‘zaro munosabatimizni inqilob qilib, raqamli ulanish va imkoniyatlarni kengaytirishning yangi davrini boshlab bermoqda.

Biz kelajakka nazar tashlar ekanmiz, raqamli platformalar global iqtisodiyot va umuman jamiyatni shakllantirishda markaziy rol o‘ynashda davom etishi aniq. Biroq, ularning o'sib borayotgan ta'siri bilan ma'lumotlar maxfiyligi, kiberxavfsizlik va axloqiy boshqaruv kabi muhim muammolarni hal qilish mas'uliyati paydo bo'ladi. Ushbu qiyinchiliklarni qabul qilish va raqamli platformalarning transformatsion salohiyatidan foydalanish orqali biz hamma uchun yanada inklyuziv, barqaror va farovon kelajakni qurishimiz mumkin.

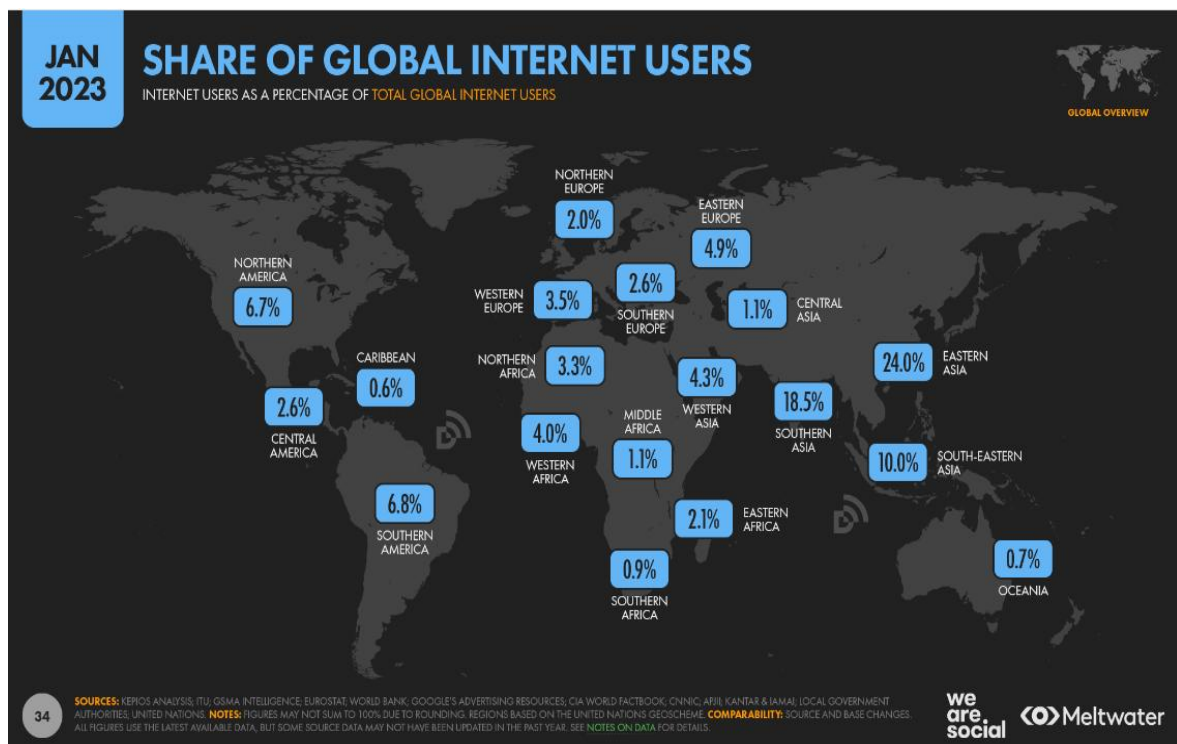
2-rasm. Raqamli Rivojlanish va Sanoat inqilobi bosqichlari

Raqamli iqtisodiyotda platformaga asoslangan korxonalar onlayn o'zaro aloqalar va tranzaksiyalarni osonlashtiradigan vositachilar va infratuzilma markazlari bo'lib xizmat qiluvchi muhim ta'sirga ega. Ularning asosiy afzalliklaridan biri o'z platformalarida foydalanuvchi faoliyati natijasida yaratilgan katta hajmdagi raqamli ma'lumotlarni olish va boshqarish qobiliyatidir. Ushbu ma'lumotlar xaridlar va qidiruvlardan tortib, ijtimoiy aloqalar va kontentni iste'mol qilishgacha bo'lgan keng ko'lamlil onlayn aloqalarni o'z

² Source: https://en.wikipedia.org/wiki/Industry_4.0

ichiga oladi. Raqamli platformalarning ko'payishi ularning raqamli ma'lumotlarni to'plash, tahlil qilish va ulardan samarali foydalanish qobiliyati bilan chambarchas bog'liq. Biroq, ushbu ma'lumotlarning foyda olish uchun tijoratlashtirilishi muhim axloqiy va maxfiylik masalalarini keltirib chiqaradi. Ma'lumotlarga asoslangan tushunchalar foydalanuvchi tajribasini oshirishi va biznes o'sishini rag'batlantirishi mumkin bo'lsa-da, platformalarning foydalanuvchi ma'lumotlarini monetizatsiya qilish usuli foydalanuvchi ishonchiga ta'sir qilishi va maxfiylik va ma'lumotlarni himoya qilish bo'yicha xavotirlarni keltirib chiqarishi mumkin. Geografik jihatdan raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi sezilarli nomutanosiblikni namoyon etadi. Raqamli infratuzilmasi yuqori darajada rivojlangan va raqamli texnologiyalardan foydalanish imkoniyati cheklangan mamlakatlar o'rtasida aniq ikkilanish mavjud. Rivojlangan davlatlar internetni keng qo'llash bilan faxrlanadilar, taxminan beshdan to'rttasi internetga kirish imkoniyatiga ega. Aksincha, kam rivojlangan mamlakatlar ko'pincha internetga kirish darajasi pastroq, bunda har besh kishidan faqat bittasi internetga kirish imkoniga ega. Ushbu nomutanosibliklar raqamli iqtisodiyotning afzalliklaridan adolatli foydalanishni ta'minlash uchun raqamli tafovut muammolarini hal qilish muhimligini ta'kidlaydi. Raqamli odamlar va yo'qlar o'rtasidagi tafovutni bartaraf etish internet infratuzilmasini kengaytirish, raqamli savodxonlikni oshirish va barcha shaxslar va jamoalarga raqamli ekotizimda ishtirok etish imkonini beruvchi inklyuziv siyosatni ilgari surish bo'yicha birgalikdagi sa'y-harakatlarni talab qiladi.

Aslini olganda, raqamli platformalar iqtisodiy o'sish va innovatsiyalarni rivojlantirish uchun ulkan salohiyatga ega bo'lsa-da, ularning tarqalishi ma'lumotlar maxfiyligi, tijoratlashtirish amaliyoti va raqamli inklyuziya haqida muhim savollarni tug'diradi. Ushbu muammolarni hal qilish raqamli iqtisodiyotning to'liq salohiyatidan foydalanish va uning afzalliklari geografik joylashuvi yoki ijtimoiy-iqtisodiy holatidan qat'i nazar, jamiyatning barcha qatlamlari uchun ochiq bo'lishini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega.

2- rasm. Hududlar kesimida Internetdan foydalanuvchilarning umumiy global internet foydalanuvchilarida ulushi.³

Xulosa va takliflar

Raqamli iqtisodiyotning milliy iqtisodiyotlar va global rivojlanishdagi hal qiluvchi rolini e'tirof etgan holda, quyidagi chora-tadbirlarni amalga oshirish zarur:

1. Qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini kuchaytirish: Raqamli iqtisodiyotda muvaffaqiyatga erishayotgan mamlakatlarni qo'llab-quvvatlash uchun keng qamrovli strategiyalarni o'rganish zarurati mavjud. Bu ilg'or tajribalarni almashish, hamkorlikni rivojlantirish va innovatsiyalar va o'sishni rag'batlantirish uchun maqsadli yordam ko'rsatishni o'z ichiga olishi mumkin.
2. Normativ-huquqiy bazani yaratish: Mamlakatimizda raqamli iqtisodiyotni boshqarish uchun mustahkam me'yoriy-huquqiy bazani ishlab chiqish juda muhimdir. Bu raqamli innovatsiyalar va tadbirkorlik uchun qulay muhitni ta'minlash uchun ma'lumotlar maxfiyligi, kiberxavfsizlik, intellektual mulk huquqlari va adolatli raqobat kabi muammolarni hal qilishni o'z ichiga oladi.
3. Raqamli infratuzilmani yaratish: raqamli iqtisodiyotga keng foydalanish imkonini beruvchi zarur infratuzilmani yaratishga ustuvor ahamiyat beradi. Bu raqamli ekotizimga internetga kirish imkoni cheklangan yoki umuman ta'minlanmagan hududlarni ulashni o'z ichiga oladi va shu bilan inklyuzivlikni rag'batlantiradi va raqamli tafovutni bartaraf etadi.
4. Malaka oshirishni kuchaytirish: raqamli iqtisodiyot uchun zarur bo'lgan mutaxassislar va kadrlar tayyorlash va tayyorlashni kuchaytirish bo'yicha sa'y-harakatlarni kuchaytirish kerak. Bunga raqamli savodxonlikni oshirish, malaka oshirish va qayta malaka oshirish dasturlari hamda STEM (fan, texnologiya, muhandislik va matematika) ta'limini targ'ib qilish, shaxslarni raqamli markazlashgan dunyoda rivojlanish uchun zarur bo'lgan ko'nikmalar bilan jihozlash kiradi.
5. Hukumatlar, fuqarolik jamiyati, akademik doiralar va xususiy sektor raqamli texnologiyalar sohasida tadqiqot va innovatsiyalarni rivojlantirish uchun hamkorlik qilishi kerak. Birgalikda olib borilgan tadqiqot harakatlari jamiyat muammolarini hal qiladigan va iqtisodiy o'sishni ta'minlaydigan yangi echimlar, texnologiyalar va biznes modellarini ishlab chiqishga olib kelishi mumkin.
6. Innovatsion texnologiyalarni qamrab olish va hamkorlikni mustahkamlash raqamli rivojlanish strategiyalari va globallashtirishning kelajak traektoriyasini qayta belgilash uchun juda muhimdir. Sun'iy intellekt, blokcheyn va narsalar interneti kabi rivojlanayotgan texnologiyalardan foydalanish iqtisodiy o'sish, samaradorlikni oshirish va jamiyat taraqqiyoti uchun yangi imkoniyatlarni ochishi mumkin. Ushbu chora-tadbirlarni amalga oshirish orqali biz raqamli iqtisodiyotning transformatsion salohiyatidan inklyuziv va barqaror rivojlanishni qo'llab-quvvatlab, innovatsiyalarni rag'batlantiramiz va xalqimizni farovon kelajak sari undaymiz.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. https://en.wikipedia.org/wiki/Digital_economy

³ <https://datareportal.com/reports/digital-2023-global-overview-report>

2. <http://xs.uz/uzkr/post/davlatimiz-rahbari-2030-jilgacha-raqamli-ozbekiston-2030-dasturini-amalga-oshirishni-taklif-etdi>
3. Gulyamov, S.S. va b. (2019). Raqamli iqtisodiyotda blokcheyn texnologiyalari. - T.: Iqtisod-Moliya. 396 b.
4. Ayupov, R.X., Baltabaeva, G.R. (2018). Raqamli valyutalar bozori: innovatsiyalar va rivojlanish istiqbollari. –T: Fan va texnologiya. 172 b.
5. <https://www.texnoman.uz/post/raqamli-iqtisodiyot-nima.html>
6. https://www.hse.ru/data/2019/04/12/1178004671/2%D0%A6%D0%B8%D1%84%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%8F_%D1%8D%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D0%B8%D0%BA%D0%B0.pdf
9. United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD). Digital economy report 2019.
10. <file:///C:/Users/user/Downloads/global-top-100-companies-2019.pdf>
11. https://en.wikipedia.org/wiki/Industry_4.0
12. <https://datareportal.com/reports/digital-2023-global-overview-report>
13. Digital 2019: global digital overview. Value creation and capture: implications for developing countries. UNCTAD, 2020.
14. World Trade Statistical Review 2019 - World Trade Organization.
15. Kurpayanidi, K., Ilyosov, A. (2020) Problems of the use of digital technologies in industry in the context of increasing the export potential of the country// ISJI Theoretical & Applied Science. p. 113-117.
16. Abdullayev, A. M., & Kurpayanidi, K. I. (2020) Analysis of industrial enterprise management systems: essence, methodology and problems. Journal of Critical Reviews, 7 (14), 1254-1260. <https://dx.doi.org/10.17605/OSF.IO/E6JFS>